[1]אסוף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה' אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים [וגו'] וכי מפני שהרשעים נכשלים בהן יאבדם מן העולם והלא לאדם הן עובדין [2]והכרתי את האדם מעל פני האדמה [וגו'] שאל אגריפס שר צבא את ר"ג כתיב בתורתכם [3]כי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם וגבור בגבור ועשיר בעשיר אמר לו אמשול לך משל למה"ד לאדם שנשא אשה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנאה בה פחותה ממנה מתקנאה בה א"ל זונין לר"ע לבי ולבך ידע דעבודת כוכבים לית בה משש והא קחזינן גברי דאזלי כי מתברי ואתו כי מצמדי מ"ט אמר לו אמשול לך משל למה"ד לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים פעם אחד שכח והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו בוא ונכפרנו אמר לה וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתינו אף כך יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני כיון שהגיע זמנן לצאת הלך זה לבית עבודת כוכבים אמרו יסורין דין הוא שלא נצא וחוזרין ואומרים וכי מפני ששוטה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתנו והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב [4]וחלים רעים ונאמנים רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה האיכא בית עבודת כוכבים באתרין דכי מצטריך עלמא למטרא מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואייתי מטרא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא [א]אי הוי שכיבנא לא אמרי לכו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב [5]אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב [6]אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן [ב]בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו:

מתני' לוקחין גת בעוטה מן העובד כוכבים אף על פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח (א) ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת

אבל

אסוף אסף. כלומר האכלה את הכל בתמיה: **אסף אדם ובהמה והמכשלות את הרשעים.** כל דברים שהרשעים נכשלין בהן: **והכרתי את האדם.** בתמיה. שהרי אף לאדם הן עובדין: **אגריפס שר צבא.** עובד כוכבים היה ממונה על ראשי גייסות ובימי אגריפס המלך היה: **אין מתקנאה בה.** אשתו הראשונה אינה מקפדת [כל כך] לשנוא את בעלה [אבל אם פחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו]: **זונין.** ישראל היה: **דאזלי כי מתברי.** פסחים ההולכין לעבודת כוכבים שנתפרקו איבריהן מחמת חולין וחוזרין באיברין מלומדים: **רעים בשליחותן.** שמיסרים את הגוף: **שהחליקן בדברים.** מניחן לטעות: **מתני' גת בעוטה.** שבעטה ודרכה עובד כוכבים: **שהוא נוטל.** ענבים מתוך יין בעדשים של גת שקורין מיי"ש: **ונותן לתפוח.** אסיפת גל הענבים שתחת הקורה קרי תפוח ובלע"ז ש"ק. וקסבר תנא דידן לא הוי יין נסך עד שירד לבור: **מה שבבור אסור.** אם נגע בו העובד כוכבים אחרי כן. בור היו עושין לפני הגת והכלי נתון שם לקבל היין ויש שטחין הבור בסיד והיין משתמר בתוכו ואינו מאבד טפה והוא בור סיד (ג): **דורכין עם העובד כוכבים בגת.** ולא אמרינן מסתכל באיסורי הנאה הוא דאפילו בשתיה סבר האי תנא דשרי כל זמן שלא ירד לבור ומשום גורם טומאה ליכא שמשעה שדרך בהן העובד כוכבים מעט נטמאו * ומשום מסייע ידי עוברי עבירה ליכא שהעובד כוכבים לא נצטווה על כך:

אבל

לוקחין גת בעוטה. אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח אינו נעשה יין נסך עד שירד לבור כך (ב) הגירסא ויש ספרים שגורסין שאינו והוי סיפא פירוש דרישא אבל אותן ספרים שגורסין ואינו בוי"ו וא"כ נשמע דין אחר שאפי' נגע עובד כוכבים בקילוח המוסך מן הגת ויורד לבור אינו נאסר וקשיא אמאי אצטריך למיתני אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח הא מסיפא שמעינן יותר שאינו נעשה יין נסך כלל עד שירד לבור וי"ל דלא זו אף זו קתני א"נ תנא (ד) סיפא לגלויי רישא דלא תימא דנתינה לתפוח כשהכל נאסף אל התפוח הוי כאילו ירד לבור קמ"ל סיפא דירד לבור דוקא: **ירד** לבור מה שבבור אסור. פ"ה אם נגע בו עובד כוכבים אחרי כן משמע מתוך פירושו דר"ל והשאר מותר ואפי' יגע בו עובד כוכבים וכן נראה דנימא דקתני סיפא דומיא דרישא דנתינה לתפוח איירי בנגיעה אף מותר דסיפא איירי בנגיעה אבל אין לפרש דר"ל והשאר מותר שאינו נאסר כשנגע העובד כוכבים במה שבבור ע"י נלוק אבל ודאי אם נגע העובד כוכבים הוי אסור במגע עובד כוכבים דשפיר הוי קרוי יין כיון שנתן הכל אל התפוח דא"כ כי מקשה מינה בגמ' לרב הונא דאמר כיון שהתחיל לימשך עושה יין נסך לישני ליה דרב הונא איירי במגע עובד כוכבים דמתני' נמי הכא אסרה דלא שריא השאר אלא ע"י נלוק וכ"ת דמקשי מ"מ שפיר דסמיך אהא דשמעי' ליה לרב הונא דאית ליה בפ"ב (לקמן עב.) דנלוק חבור ובמתניתין משמע דנלוק אינו חבור מדקא שרי השאר שבגת דא"כ הוה ליה לתלמודא לאתויי מלתיה דרב הונא דלקמן כיון דמכח דההיא פריך לכן נראה כפי' רש"י דמיירי מתניתין דהשאר מותר אף בנגיעת עובד כוכבים והשתא ניחא דליכא לשנויי בגמ' דמתניתין לא מיירי במגע עובד כוכבים ורב הונא איירי במגע עובד כוכבים דע"כ מתני' נמי מיירי במגע עובד כוכבים כדפרישית ור"י פי' דודאי מיירי במתני' בנלוק נמי ואשמעינן שהשאר אינו נאסר מטעם נלוק מדקאמר עלה בגמרא לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת פי' ואז מותר שאינו נאסר מטעם נלוק בר נלוק ופריך גרגותני גופה במאי מתפרא ומשני בנלוק אלמא מתני' נמי איירי בנלוק כדפרישית ורשב"ס פי' מה שבבור אסור אף בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כמו של עובד כוכבים דגזרי ביה רבנן כדאמרינן לקמן בפ"ב (דף עב:) וה"נ מכח דריכתו בגת נמסך היין ויורד לבור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא במגע ולא בנלוק כדפרישית: **והשאר** מותר. פי' אף בשתיה כפ"ה אבל הר"ר שמעיה פי' מותר בהנאה דאינו נעשה יין נסך ליאסר בהנאה עד שירד לבור אבל בשתיה מיהא אסור וכן ברישא לוקחים גת בעוטה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשוב כאיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף בשתיה ועוד דבגמ' כי פריך לרב הונא לישני ליה דמותר דמתני' היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא בשתיה קאמר ואי פריך משום דהזכיר רב הונא יין נסך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב תינוק בן יומו עושה יין נסך והיינו בשתיה דוקא כדלקמן (דף נז.) בגמ' לכך נראה לפרש כפי' רש"י והא דאמרינן בפ"ב (לקמן דף עד:) גבי גת של אבן שזפתה עובד כוכבים (ג) ינגב ושל עץ רבי אומר ינגב וחכ"א יקלוף הזפת ואיכא דאמר דוקא זפתה אבל דרך בה לא סגי לה בניגוב ואמאי הא קתני הכא דלוקחים גת בעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דקי"ל כוותיה וכי פריך התם מתניתין אברייתא הוה מצי לשנויי כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה אלא ניחא ליה למימר מתניתין בלא דרך בה ברייתא בדרך בה ולאוקומי תרוייהו למשנה אחרונה: **דורכין** עם העובד כוכבים בגת. פ"ה ומשום גרם טומאה ליכא דמשעה שדרך בהן עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין בסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דאין לפרש דורכין בתחלת דריכה ומטעם שנטמא הכל בגת טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו בטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל בגת טמא לכך נראה כפרש"י דבסוף דריכה קאמר וכן משמע בירושלמי דקתני דורכין עם העובד כוכבים בגת הדא דלא אמרת והוא שהלכו עליו דריכת שתי וערב אבל לא הלכו עליהן שתי וערב לא:

אבל

מסורת הש"ס

א) [שבת קנג:], ב) שבת קד. יומא לח: מנחות כט:, ג) [הסגר בהלכות פ"ב מ"ס], ד) רישא לגלויי סיפא כצ"ל. [ל"ס].

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מה שבבור כו' דורכין עם וכו' ומשום מסייע ידי עוברי עבירה. עיין מג"א סימן תמ ס"ק ד:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ונותן לתפוח (ואינו) תו"מ וי"ב ס"א אינו בלא וי"ו ובס"א גרסי שאינו כשיין ועיין בתוס': (ב) תוס' ד"ה לוקחין וכו' כך הוא הגי': (ג) ד"ה והשאר וכו' שזפתה עובד כוכבים מנגבה והיא טהורה ושל עץ ר' אומר:

רבינו חננאל

ואותה עבודה כוכבים לא נשרפה א"ל משל למלך שסרחה עליו עיר ובא להשחיתה החיים משחית ולא המתים כו' ועוד שאלו אגריפס שר צבא כו' א"ל זונן לר' עקיבא לבי ולבך יודע שעבודת כוכבים אין בה ממש והא חזינן דאזלו בה שבורין וחוזרין שלימים. א"ל משל לאדם נאמן שהיה בעיר והיו הכל מפקידין אצלו שלא בעדים בא אחד ולא היה מפקיד אצלו אלא בעדים פעם אחד שכח והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו נכפרנו אמר לה אישה בשביל שוטה זה שעושה שלא כהוגן נעבור את אמונתנו כך החלאים שעל בני אדם בשעה שמשלחתין עליו משביעין אותן שיבאו ביום פלוני ויצאו ביום פלוני ועל ידי סם פלוני וכיון שהגיע זמנם לצאת הלך זה לעבודת כוכבים דין הוא שלא יצאו החלאים אלא מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן נעבור על שבועתנו והיינו דכתיב וחלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותם ונאמנים בשבועתם א"ל רבא בר יצחק לרב יהודה עבודת כוכבים אית באתרין וכי מצטריך עלמא למטרא מיתחזי בחלמא קטלו לי גברא ואתי מטרא א"ל השתא איכו שכיבנא לא אמינא לכו הא מילתא הכי אמר רב מאי דכתיב אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים. מלמד שהחליקם בדברים שמראין כי יש ממש בעבודת כוכבים כדי לטורדן מן העולם אם יטעו אחריהם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא פותחין לו בא ליטהר מסייעין אותו שנאמר ולענוים יתן חן: מתני' לוקחין גת בעוטה מן העובד כוכבים

תורה אור

1. אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם יי: צפניה א ב
2. אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים והכרתי את האדם מעל פני האדמה נאם יי: צפניה א ג
3. כי יי אלהיך אש אכלה הוא אל קנא: דברים ד כד
4. והפלא יי את מכתך ואת מכות זרעך מכות גדלות ונאמנות וחלים רעים ונאמנים: דברים כח נט
5. ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק יי אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים: דברים ד יט
6. אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן: משלי ג לד

לעזי רש"י

מיי"ש [מיי"ט]. ערבה (חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים).

ש"ק. כמות ענבים או זיתים, שמכבישים בבת אחת בגת או בבית-הבד.

מוסף רש"י

שהחליקן בדברים. בדברי הבליהם (דברים ה יט). **אם ללצים.** הוא בא להתחבר, **הוא יליץ.** לא ימנעוהו ולא יעזרוהו (יומא לח:) מעצמו ילין, לא יסייעוהו ולא ימנעוהו (שבת קד.) **לו:** הוא יליץ, הקב"ה יליץ אותו, כלומר פותח לו פתח להיות לץ (מנחות כט:). **ולענוים יתן חן.** אם לענוים הוא בא להתחבר, יתן לו חן מי שבידו ליתן (יומא לח:). **לו:** אם לענוים, ולמדה טובה הוא נמשך, יתן חן, יסייעוהו מן השמים (שבת קד.). **בא לטמא.** כיון שבא אדם ליטמא ולהיות רשע, פותחין לו. פתח הטומאה ליכנס בו, מספיקין בידו ואין מונעין ממנו מן השמים לעכבו (יומא לח:). **מסייעין אותו.** ומכינין לו פתח (שבת קד.).